

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/44/2017
Identifikačné číslo spisu:	1214205715
Dátum vydania rozhodnutia:	21.06.2018
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:1214205715.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ivana Machyniaka a sudcov JUDr. Rudolfa Čirča a JUDr. Danice Kočičkovej, v spore žalobcu Q. F., nar. X. X. XXXX, bývajúceho v D., F., zastúpeného BAJO LEGAL, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Landererova 8, za ktorú koná advokát a konateľ JUDr. Branislav Jablonka, PhD., proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Štúrova 2, IČO: 00 166 481, o náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci, vedenom na Okresnom súde Bánovce nad Bebravou pod sp. zn. 6C/185/2014, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5Co/84/2016 z 23. novembra 2016, takto

rozhodol:

Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu v časti, v ktorej potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku zamietajúcim návrh o náhradu škody o d m i e t a .

Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu v časti, v ktorej potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku zamietajúcim návrh o náhradu nemajetkovej ujmy z a m i e t a .

Žalovanej náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

1. Žalobca sa žalobou podanou 5.marca 2014 domáhal voči žalovanej zaplattenia sumy 3.080,66 eur ako náhrady škody (majetkovej ujmy) spočívajúcej v náhrade vynaložených trov vzniknutých v trestnom konaní a zaplattenia sumy 8.000 eur ako náhrady nemajetkovej ujmy, spôsobené mu nesprávnym úradným postupom orgánov činných v trestnom konaní, výsledkom ktorého bolo vydanie nezákonných rozhodnutí.

2. Okresný súd Bánovce nad Bebravou medzitýmnym rozsudkom z 10. marca 2015 č. k. 6C/185/2014-66 rozhodol tak, že žalovaná zodpovedá za škodu spôsobenú žalobcovi vznesením obvinenia a trestným stíhaním vedeným proti nemu, ktoré je od momentu právoplatnosti oslobodzujúceho rozsudku potrebné považovať za nezákonné rozhodnutie, a že v mene štátu koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, ktorý rozsudok nadobudol právoplatnosť 30. apríla 2015. V odôvodnení rozsudku uviedol, že vychádzal v súlade s ustálenou súdnou praxou z právneho názoru, podľa ktorého štát zodpovedá za škodu spôsobenú uznesením o vznesení obvinenia, ktoré sa skončilo zastavením alebo oslobodením spod

obžaloby.

3. Následne Okresný súd Bánovce nad Bebravou vydal rozsudok z 29. decembra 2015 č. k. 6C/185/2014 - 129, ktorým uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu škody v sume 1005,88 eur do troch dní od právoplatnosti rozhodnutia. Vo zvyšnej časti náhrady škody návrh zamietol. V časti o náhradu nemajetkovej ujmy návrh zamietol a rozhodol o náhrade trov konania. Pokiaľ ide o škodu spočívajúcu v žalobcom vynaložených trovách vzniknutých v trestnom konaní uviedol, že ním uplatnená ujma predstavuje zmluvne dohodnutú odmenu za úkony právnej služby a náklady súvisiace s obhajobou v zmysle vyhlášky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Dospel k záveru, že bez ohľadu na to, akú odmenu žalobca svojmu obhajcovi za zastupovanie v trestnom konaní vyplatil, je možné mu priznať škodu len v rozsahu odmeny za zastupovanie, ktorá sa určí ako tarifná odmena advokáta. Žalobcovi preto priznal skutočnú škodu len v časti zaplatenej odmeny obhajcovi v trestnom konaní, ktorá zodpovedá tarifnej odmene advokáta za účelne vynaložené úkony právnej služby, a to v sume 1005,88 eur a žalobu priznanú nad túto sumu, t. j. v prísudku 2074,78 eur ako nedôvodnú zamietol. Vo vzťahu k nároku o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sa predovšetkým zaoberal tým, či dostatočným zadosťučinením, vzhľadom na ujmu spôsobenú žalobcovi nezákonným rozhodnutím, (ne)bolo samotné konštatovanie porušenia práva. K tomu uviedol, že podľa oslobodzujúceho rozsudku krajského súdu v konaní obžalovaného (tu žalobcu) prvotná pohnútkou fyzického konfliktu s poškodeným bola obrana, avšak odplácal poškodenému svoje fyzické napadnutie tak, že toto ďaleko prekročilo rozsah použitého násillia poškodeným (išlo o konanie, ktoré vybočilo z medzí nutnej obrany). Okrem toho uviedol, že dôvodom oslobodenia žalobcu spod obžaloby nebolo to, že skutok sa nestal alebo že ho nespáchal žalobca, ale naopak, odvolací súd sa stotožnil s tým, že skutok spáchal žalobca, ale dôvodom oslobodenia bolo to, že skutok nie je trestným činom. Odvolací súd (na rozdiel od prokurátora a súdu prvej inštancie) hodnotil závažnosť tohto protiprávneho konania žalobcu, vzhľadom na okolnosti prípadu, len ako nepatrnú, pričom mohlo ísť o priestupok, ale vec nepostúpil na prejednanie priestupku z dôvodu uplynutia lehoty. K žalobcom tvrdenej psychickej nepohode v čase trestného stíhania spôsobenej aj osobami z jeho okruhu (títo boli náchylní veriť, že spáchal skutok vykazujúci znaky trestného činu) uviedol, že prvotná informácia o trestnom stíhaní poskytnutá rodine, známym a blízkym bola od neho. Žalobca tak mal možnosť týmto osobám vysvetliť svoje vnímanie skutku, za ktorý bol stíhaný. Navyše, stigmatizácia jeho osoby i u väčšiny po oslobodzujúcom rozsudku pominula. Za podstatné považoval aj to, že ak niekto z jeho okruhu veril, že spáchal skutok so znakmi trestného činu, resp. že bol považovaný za človeka, ktorý má problém so zákonom, bolo to objektívne dané, lebo žalobca sa naozaj dopustil konania, ktoré vykazovalo znaky prečinu, len jeho závažnosť považoval neskôr krajský súd za nepatrnú. Dospel preto k záveru, že aj keď z hľadiska závažnosti jeho konanie vo forme odplácania prekračujúceho medze nutnej obrany nebolo hodnotené ako trestný čin, treba ho považovať za spoločensky nežiadúce a preto určitá forma stigmatizácie osoby, ktorá sa takéhoto konania dopustila, je prípustná. Z tohto dôvodu nepovažoval ani za potrebné vypočúť v konaní svedkov, ktorí mali túto formu stigmatizácie potvrdiť. Rovnako psychickú nepohodu žalobcu pociťovanú v čase trestného stíhania (prestal chodiť medzi ľuďmi, lebo premýšľal, aké to bude mať dopady) považoval za dôsledok predovšetkým samotného konania žalobcu. Keďže žalobca nepreukázal ani to, že v dôsledku jeho trestného stíhania s ním zamestnávateľ skončil pracovný pomer, dospel k právnomu názoru, že samotné konštatovanie porušenia práva bolo pre žalobcu dostatočným zadosťučinením. Žalobu preto v tejto časti ako nedôvodnú zamietol. Právne vec posúdil podľa § 5 ods. 1, § 17 ods. 1 a ods. 2, § 18 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z., § 1 ods. 3, § 12 ods. 3 písm. a) a § 13 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 142 ods. 2 a ods. 3 O. s. p.

4. Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 23. novembra 2016 sp. zn. 5Co/84/2016 na odvolanie žalobcu (odvolaním bol napadnutý výrok, ktorým okresný súd vo zvyšnej časti náhrady škody návrh zamietol a výrok, ktorým zamietol návrh o náhradu nemajetkovej ujmy) rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietavej časti potvrdil a rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania. Rozhodnutie odôvodnil vecnou správnosťou rozsudku súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým v časti nad priznaný prísudok v sume 1005,88 eur žalobu o náhradu škody zamietol. V celom rozsahu sa v tejto časti stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie, na ktoré odkázal. Rovnako za vecne správny považoval rozsudok súdu prvej inštancie v tej jeho časti, v ktorej návrh o náhradu nemajetkovej ujmy zamietol. Uviedol, že peňažná kompenzácia je v ustanovení § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. upravená ako spôsob

subsidiárneho odškodnenia, ktoré nastupuje až vtedy, ak nie je možné vzniknutú nemajetkovú ujmu uhradiť inak. Aj podľa odvolacieho súdu samotné konštatovanie porušenia práva je pre žalobcu, vzhľadom na ujmu spôsobenú mu nezákonným rozhodnutím, dostatočným zadostučinením. Poukázal na vecne správne a vyčerpávajúce odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie, s ktorým sa v celom rozsahu stotožnil. Rozsudok súdu prvej inštancie preto v napadnutej zamietajúcej časti podľa § 385 ods. 1 C. s. p. potvrdil. Rozhodnutie o náhrade trov odvolacieho konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 396 ods. 1 C. s. p. v spojení s § 255 ods. 1 C. s. p.

5. Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal včas dovolanie žalobca. Rozhodnutie tak v časti nároku na náhradu škody ako aj v časti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy napadol dovolaním z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci, pričom prípustnosť dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. Pokiaľ ide o nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, dovolanie podal aj z dôvodu existencie vady uvedenej v § 420 písm. f) C. s. p. Podmienku prípustnosti dovolania vyplývajúcu z ustanovenia § 422 ods. 1 písm. a) C. s. p. považoval za splnenú, lebo zamietajúca časť rozsudku odvolacieho súdu, ktorú napadol dovolaním, predstavuje peňažné plnenie spolu v sume 10.074,78 eur, ktorá prevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy (3.520 eur). Vo vzťahu k prvému nároku uviedol, že konajúce súdy obmedzili výšku škody spočívajúcu v trovách trestného konania, hoci až prijatím novely zákona o zodpovednosti štátu za škodu účinnej od 1. 1. 2013, zákonodarca v § 18 ods. 3 výslovne stanovil, že nárok na náhradu trov konania zahŕňa aj trovy právneho zastúpenia ako účelne vynaložené hotové výdavky a odmenu za zastupovanie, ktorá sa určí ako tarifná odmena advokáta. Toto obmedzenie zo znenia citovaného zákona účinného do 31. 12. 2012 nevyplývalo a k záveru prijatému konajúcimi súdmi nie je možné dospieť ani za použitia žiadneho prípustného výkladu. Keďže Najvyšší súd Slovenskej republiky túto právnu otázku vo svojej rozhodovacej praxi neriešil, mal by v záujme zjednotenia rozhodovacej praxe súdov nižšieho stupňa, v tejto veci rozhodnúť. K rozhodnutiu odvolacieho súdu vo vzťahu k nároku na náhradu nemajetkovej ujmy uviedol, že súd prvej inštancie nevykonaním ním navrhnuté dôkazy (výsluch svedkov) na potvrdenie ním uvádzaných skutočností, týkajúcich sa tohto nároku. Nevykonaním týchto dôkazov došlo nielen k znemožneniu procesných práv strane, ale tento nesprávny postup mal aj svoj dôsledok v nesprávnom rozhodnutí o žalobnom návrhu. Je tak naplnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) C. s. p. K nesprávnemu právnomu posúdeniu veci uviedol, že v tomto prípade nie je postačujúcim zadostučinením iba konštatovanie porušenia práva. Za vecne nesprávne považoval závery konajúcich súdov, že nárok na náhradu nemajetkovej ujmy žalobcovi nevznikol, lebo dôvodom oslobodenia žalobcu spod obžaloby nebolo to, že sa skutok nestal alebo že ho nespáchal žalobca, ale naopak, skutok žalobca spáchal, ale dôvodom oslobodenia bolo to, že skutok nie je trestným činom, a že určitá psychická nepohoda, ktorú žalobca mohol pociťovať v čase trestného stíhania, je prirodzeným dôsledkom samotného konania žalobcu, keďže sa dopustil konania spoločensky neakceptovateľného. Uviedol, že pri zodpovednosti štátu za škodu v prípadoch nezákonného trestného stíhania, nie je rozhodujúca skutočnosť, z akého dôvodu neskončilo trestné stíhanie právoplatným odsúdením. Podstatné je, že trestné stíhanie bolo voči žalobcovi vedené a že žalobca bol spod obžaloby oslobodený. Oslobodzujúcim rozsudkom sa trestné stíhanie stáva „automaticky“ nezákonným. Pri posudzovaní opodstatnenosti tohto nároku, nie je preto relevantné argumentovať, z akého dôvodu bol žalobca spod obžaloby oslobodený. V súvislosti s druhým záverom poukázal na to, že zodpovednosť štátu za škodu pri výkone verejnej moci je zodpovednosťou objektívnou a že štát za škodu zodpovedá podľa podmienok ustanovených týmto zákonom. Zákon neupravuje žiadnu podmienku, na základe ktorej by bolo možné hodnotiť psychickú nepohodu žalobcu, či spoločenskú stigmatizáciu ako okolnosti spôsobené žalobcom samotným. Akákoľvek psychická nepohoda, či spoločenská stigmatizácia súvisí s nezákonným trestným stíhaním a je nutné ju vyhodnotiť ako dôsledok pochybenia žalovaného. Poukázal na doterajšiu judikatúru podľa ktorej „každé trestné konanie negatívne ovplyvňuje osobný život trestne stíhaného, na ktorého sa síce do okamihu právoplatnosti meritórneho rozhodnutia prihliada ako na nevinného, ale už samotný fakt trestného stíhania je záťažou pre každého obvineného. Už samotné trestné stíhanie výrazne zasahuje do súkromného a osobného života jednotlivca, do jeho cti a dobrej povesti, a to tým skôr, ak sa jedná o obvinenie nepravdivé, ktoré je potvrdené právoplatným oslobodzujúcim rozsudkom súdu.“ So zreteľom na uvedené žiadal, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že sa v plnom rozsahu stotožňuje s právnym názorom okresného a krajského súdu.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), zastúpená advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p., podmienky prípustnosti dovolania skúmal osobitne vo vzťahu k tej časti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorej potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku zamietajúcom návrh o náhradu škody a osobitne k tej časti, v ktorej potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku zamietajúcom návrh o náhradu nemajetkovej ujmy.

8. Podľa dovolacieho súdu, hoci tieto nároky, vychádzajú z toho istého protiprávneho konania (nezákonného rozhodnutia) žalovanej, ide o nároky s relatívne samostatným skutkovým a právnym základom. Nemajetková ujma predstavuje zásah do inej než majetkovej sféry poškodeného (nesúvisí so znížením majetku alebo jeho nezvýšením, ak sa zvýšenie predpokladalo) a nárok na jej odškodnenie nezávisí od toho, či vznikne alebo nevznikne škoda v podobe majetkovej ujmy. U každého z týchto nárokov sa iným spôsobom určuje jej rozsah (u majetkovej ujmy sa uhrádza skutočná škoda, ušlý zisk, odškodniteľná ujma na zdraví). Zodpovednostný vzťah môže pri splnení všetkých podmienok vzniknúť tak v prípade, ak je dôsledkom nesprávneho výkonu verejnej moci len nemateriálna ujma, ako aj v prípade, ak vzniknú v príčinnej súvislosti s nesprávnym výkonom verejnej moci obidve ujmy (ako tomu je v danej veci). Aj zo znenia ustanovenia § 422 ods. 1 písm. a) a písm. b) C. s. p. je zrejmé, že na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy sa v ňom výslovne uvádza prípustnosť dovolania, ak (dovolaním) napadnutý výrok rozsudku odvolacieho súdu, neprevyšuje zákonom stanovený rozsah minimálnej mzdy. Aj citované zákonné ustanovenie teda predpokladá, že v konaní môže byť rozhodnuté o viacerých žalobcom uplatnených nárokoch a že majetkový cenzus je potrebné u každého z dovolaní napadnutých výrokov posudzovať osobitne. Ak preto dovolateľ napáda v danej veci dovolaním rozsudok odvolacieho súdu, ktorým potvrdil jednak zamietajúci výrok rozsudku súdu prvej inštancie týkajúci sa návrhu o náhradu škody a jednak zamietajúci výrok rozsudku súdu prvej inštancie týkajúci sa návrhu o náhradu nemajetkovej ujmy, niet žiadneho rozumného dôvodu, aby všetky podmienky prípustnosti dovolania, včítane podmienky upravenej v § 422 C. s. p., neboli skúmané u každého z týchto výrokov osobitne.

9. Žalobca odôvodnil dovolanie smerujúce proti rozsudku odvolacieho súdu vo výroku, ktorým odvolací súd potvrdil zamietajúci výrok rozsudku súdu prvej inštancie v časti náhrady škody tým, že jeho rozsudok v tejto časti spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolačný súd prípustnosť dovolania smerujúceho proti tomuto jeho výroku posudzoval podľa § 421 a § 422 C. s. p. a dospel k záveru, že dovolanie je potrebné odmietnuť, pretože nie je prípustné.

10. Podľa § 422 ods. 1 písm. a) a b) C. s. p. dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy a v sporoch s ochranou slabšej strany dvojnásobok minimálnej mzdy, pričom na príslušnosť sa neprihliada. Podľa odseku 2 tohto ustanovenia na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie.

11. Citované ustanovenie obmedzuje prípustnosť dovolania pre nesprávne právne posúdenie veci tzv. majetkovým cenзом (ratione valoris). Limituje prípustnosť dovolania určením výšky sumy, ktorá má byť predmetom dovolacieho prieskumu, pričom túto výšku viaže na desaťnásobok minimálnej mzdy vo všetkých sporoch, ktorých predmetom je peňažné plnenie. Výnimku predstavujú spory s ochranou slabšej strany, keď, vychádzajúc z koncepcie zvýšenej ochrany týchto definovaných subjektov, je majetkový cenzus znížený na dvojnásobok minimálnej mzdy, aby v týchto sporoch bola ponechaná možnosť dovolacieho prieskumu i pri nižších sumách plnenia. To znamená, že pokiaľ je dovolaním napadnutý výrok rozhodnutia odvolacieho súdu o peňažnom plnení, je dovolací prieskum pre nesprávne právne posúdenie veci možný, len ak peňažné plnenie prevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy, resp. v sporoch s ochranou slabšej strany dvojnásobok minimálnej mzdy.

12. V preskúmanej veci dovolaním napadnutý výrok, ktorým odvolací súd potvrdil zamietajúci výrok rozsudku súdu prvej inštancie v časti náhrady škody, predstavuje peňažné plnenie vo výške 2074,78 eur. Výška minimálnej mzdy v čase podania žaloby (5. 3. 2014) bola 352 eur (§ 1 písm. a/ Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 321/2013 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy). Dovolačný súd teda rozhodoval v dovolaní napadnutom výroku o peňažnom plnení neprevyšujúcom desaťnásobok minimálnej mzdy (3520 eur). Prípustnosť dovolania žalobcu proti tejto časti rozsudku odvolacieho súdu bola preto v zmysle § 422 ods. 1 písm. a) C. s. p. vylúčená.

13. Najvyšší súd preto dovolanie žalobcu proti rozsudku odvolacieho súdu v časti, v ktorej potvrdil

rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku zamietajúcom návrh o náhradu škody, podľa § 447 písm. c/ C. s. p. ako neprípustné odmietol.

14. Dovolací súd k právnej otázke, ktorá bola v súvislosti s týmto nárokom súdmi riešená poznamenáva, že občianskoprávne kolégium prijalo na ostatnom zasadnutí na uverejnenie do Zbierky stanovísk a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. apríla 2016 sp. zn. 6Cdo/402/2015, ktoré bolo v zbierke uverejnené pod č. 17/2018 a ktorého právna veta znie: „Aj v prípade, ak nárok na náhradu nákladov vynaložených poškodeným (obvineným) na jeho obhajobu v trestnom konaní, v ktorom bol spod obžaloby oslobodený alebo trestné stíhanie voči nemu bolo zastavené, bol uplatnený podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, súd môže priznať len náhradu účelne vynaložených trov, výška ktorých zodpovedá tarifnej odmene advokáta určenej osobitným právnym predpisom účinným v čase robenia úkonov.“ Uvedený judikát sa síce netýka zákona č. 514/2003 Z. z., ale ak závery v ňom uvedené platia v prípade uplatnenia nároku podľa zákona č. 58/1969 Zb., o to viac by mali platiť v prípade jeho uplatnenia podľa zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. 12. 2012.

15. Žalobca napadol dovolaním rozsudok odvolacieho súdu vo výroku, ktorým odvolací súd potvrdil zamietajúci výrok rozsudku súdu prvej inštancie na náhradu nemajetkovej ujmy jednak z dôvodu existencie vady v zmysle § 420 písm. f) C. s. p. a jednak z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci.

16. Dovolací súd sa preto najskôr zaoberal prípustnosťou a súčasne aj dôvodnosťou dovolania uplatnenou podľa § 420 písm. f) C. s. p. Dovolateľ označil za zmätočnosťnú vadu v zmysle uvedeného ustanovenia nevykonanie ním navrhnutých dôkazov súdom prvej inštancie, resp. odvolacím súdom. Podľa dovolacieho súdu konanie pred odvolacím súdom takouto vadou postihnuté nie je.

17. Z obsahu žaloby podanej žalobcom je zrejmé, že žalobca pri odôvodňovaní nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, neoznačil v žalobe žiadne dôkazy na preukázanie ním tvrdených skutočností. Jeho právny zástupca uviedol na pojednávaní konanom pred súdom prvej inštancie dňa 10. 3. 2015, že budú žiadať o vypočutie svedkov k preukázaniu nemajetkovej ujmy prostredníctvom dožiadaného súdu v Bratislave, a že tento návrh predložia súdu písomne. To isté zopakoval aj v úvode pojednávania konanom dňa 19. 10. 2015 s tým, že návrh na vypočutie svedkov doručia do dvoch dní. Na záver pojednávania síce označil na preukázanie súvislosti medzi skončením pracovného pomeru a trestným stíhaním ako svedkov X. C., avšak bez uvedenia adresy a svojho brata O. F.. Žiaden ďalší písomný návrh s označením svedkov, ktorí by sa vedeli vyjadriť k jeho psychickej nepohode, vyvolanej odozvou osôb z okruhu jeho rodiny, známych a blízkych na jeho trestné stíhanie, však žalobcom predložený nebol. Napokon, právny zástupca žalobcu na ostatnom pojednávaní konanom 8. 12. 2015 po poučení zo strany súdu v zmysle § 120 ods. 4 O. s. p. uviedol, že nemá žiadne ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania. Žalobca ani v odvolaní a ani v dovolaní, pokiaľ namietal nevykonanie dôkazov výsluchom svedkov majúcich preukázať nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, nikdy neoznačil ich mená a adresy. Navyše, správnosť záveru súdu prvej inštancie o nepreukázaní priamej súvislosti medzi trestným stíhaním a skončením pracovného pomeru, v odvolaní a ani v dovolaní nespochybňoval. Nemožno preto súdu prvej inštancie (ani odvolaciemu súdu) vyčítať, že postupoval nesprávne, ak nevykonával dôkaz výsluchom ním „navrhnutých“ svedkov a tým mu znemožnil realizáciu jemu patriacich procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Napokon, v zmysle ustálenej judikatúry v prípade nevykonania stranou navrhnutých dôkazov, zásadne nejde o odňatie možnosti konať pred súdom, a teda o porušenie práva na spravodlivý proces (pozri R 37/1993, R 125/1999). Žalobca preto neopodstatnene namietal, že odvolací súd (súd prvej inštancie) svojím nesprávnym procesným postupom zaťažil konanie vadou v zmysle § 420 písm. f) C. s. p.

18. Keďže konanie pred odvolacím súdom dovolateľom tvrdenou vadou vyplývajúcou z § 420 písm. f) C. s. p. postihnuté nebolo, dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania (jeho prípustnosti) aj z hľadiska ďalšieho dovolateľom uplatneného dovolacieho dôvodu, a to, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v časti, v ktorej potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku zamietajúcom návrh o náhradu nemajetkovej ujmy, spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Tento postup zvolil v súlade s rozhodnutím veľkého senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý uznesením sp. zn. 1 VCdo 1/2018 z 21. marca 2018 (ďalej len „rozhodnutie sp. zn. 1 VCdo 1/2018“) rozhodol o otázke prípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov v dovolaní tak, že kumulácia dovolacích

dôvodov je prípustná.

19. Dovolateľ za nesprávne považoval závery odvolacieho súdu (aj súdu prvej inštancie), keď neopodstatnenosť nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy založil na dôvode oslobodenia žalobcu spod obžaloby a keď určitú psychickú nepohodu, ktorú žalobca pociťoval v čase trestného stíhania, považoval za prirodzený dôsledok samotného konania žalobcu, hoci zákon žiadnu takúto podmienku neupravuje. Dovolateľ vymedzil, v čom spočíva nesprávne právne posúdenie v podstate tak, že konajúce súdy prihliadli pri posudzovaní nároku na náhradu nemajetkovej ujmy na okolnosti, ktoré zákon nedovoľuje a ktoré neboli pre posúdenie tohto nároku právne relevantné (dôvod, pre ktorý bol žalobca spod obžaloby oslobodený a samotné konanie žalobcu). Keďže dovolacím súdom táto otázka ešte nebola vyriešená, dovolací súd považoval dovolanie žalobcu v tejto časti za prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p.

20. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobcu, ktoré sa týka nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, nie je dôvodné.

21. Na úvod sa žiada zdôrazniť, že treba rozlišovať okolnosti, ktoré sú dovolené a právne významné pri posudzovaní samotnej zodpovednosti štátu za škodu (nemajetkovú ujmu) spôsobenú nezákonným trestným stíhaním a okolnosti, ktoré sú dovolené a relevantné pri posudzovaní spôsobu a rozsahu náhrady škody, v tomto prípade nemajetkovej ujmy.

22. Odvolací súd a rovnako aj súd prvej inštancie sa po vydaní medzitýmneho rozsudku okresným súdom, ktorým bolo právoplatne rozhodnuté o základe žaloby, t. j. že žalovaná zodpovedá za škodu spôsobenú žalobcovi, zaoberali vecou už len z hľadiska spôsobu a rozsahu náhrady škody. Pri posudzovaní spôsobu a rozsahu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch vychádzali správne z ustanovenia § 17 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. podľa ktorého v prípade, ak iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťúčením vzhľadom na ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom, uhrádza sa aj nemajetková ujma v peniazoch, ak nie je možné uspokojiť ju inak. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že zadosťúčinenie v peňažnej forme je v zákone upravené ako spôsob subsidiárny, nastupujúci vtedy, ak dostačujúcim prostriedkom nápravy sa nejaví samotné konštatovanie práva, resp. ak nie je možné nemajetkovú ujmu uspokojiť inak (typické v trestnom konaní, a to vo forme zmiernenia ukladaného trestu). To znamená, že aj v prípade, ak je žalobou uplatnená náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch, povinnosťou súdu je skúmať, či nie je postačujúce poskytnutie zadosťúčinenia vo forme konštatovania porušenia práva. Zákon neuvádza v súvislosti s určením vhodnej formy zadosťúčinenia žiadne okolnosti, podľa ktorých sa forma zadosťúčinenia určuje. Aj pri úvahe o forme zadosťúčinenia bude preto potrebné vychádzať predovšetkým z kritérií uvedených v § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z. V citovanom ustanovení sú síce vymenované viaceré kritériá, ide však o výpočet demonštratívny. Vzhľadom na rozmanitosť jednotlivých prípadov, treba túto normu považovať za normu z relatívne neurčitou hypotézou, ktorá vyžaduje, aby súd vzhľadom na konkrétne okolnosti každého individuálneho prípadu, sám vymedzil okolnosti významné pre určenie formy, resp. výšky zadosťúčinenia. V prípade nemajetkovej ujmy spôsobenej trestným stíhaním, ktoré skončilo oslobodením spod obžaloby, bude potrebné popri povahe a dĺžke trestného konania prihliadnuť najmä na závažnosť ujmy a okolnosti, za ktorých k nej došlo a na závažnosť následkov spôsobených trestným stíhaním v osobnostnej sfére poškodeného. Posúdenie okolností, za ktorých k ujme došlo, zahŕňa aj správanie sa samotného poškodeného. Pri úvahe o forme zadosťúčinenia treba preto zohľadniť aj konanie poškodeného, ktorým k vzniku nemajetkovej ujmy prispel. Za okolnosť dôležitú pre stanovenie formy zadosťúčinenia (výšky nemajetkovej ujmy), treba považovať aj zistenie, že poškodený sa dopustil skutku, za ktorý bol následne trestne stíhaný (dôsledkom nie je strata zodpovednosti štátu za ujmu, ktorá poškodenému trestným stíhaním vznikla). V tomto kontexte možno prihliadnuť aj na dôvody, pre ktoré k oslobodeniu spod obžaloby došlo. Nemožno vylúčiť, že tieto okolnosti budú dôležité aj z hľadiska závažnosti konkrétnej ujmy v osobnostnej sfére poškodeného (napr. morálnej sfére poškodeného). Ktoré konkrétne sféry osobnosti môžu byť trestným stíhaním v konkrétnom prípade narušené, nie je možné predom stanoviť. Je preto úlohou súdu, aby v každom jednotlivom prípade posudzoval závažnosť ujmy predovšetkým vo vzťahu k tým jednotlivým osobnostným sféram, ktoré poškodená osoba v žalobe uplatňuje. Treba zdôrazniť, že dovolací súd pri prieskume správnosti určenia formy zadosťúčinenia (jej výšky), v zásade posudzuje právne otázky spojené s výkladom podmienok a kritérií vyplývajúcich z § 17 ods. 2 a ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z., pričom výsledkom sa zaoberá, ak by bola súdom určená forma zadosťúčinenia (jej výška), vzhľadom na

aplikáciu tohoto ustanovenia na konkrétny prípad, zjavne neprimeraná.

23. V danej veci sa konajúce sudy pri posúdení spôsobu a rozsahu náhrady nemajetkovej ujmy správne zaoberali najskôr vecou z hľadiska, či vzhľadom na závažnosť ujmy spôsobenej žalobcovi nezákonným rozhodnutím, nie je dostatočným zadosťučinením iba samotné konštatovanie porušenia práva. Pri určení primeranosti formy zadosťučinenia, závažnosť ujmy správne skúmali predovšetkým vo vzťahu k tým osobnostným sféram, ktoré žalobca v konaní uplatnil (v morálnej sfére, vo sfére súkromnej a pracovného uplatnenia). V súvislosti s posudzovaním závažnosti ujmy spočívajúcej v psychickej nepohode žalobcu v čase trestného stíhania a jeho určitej stigmatizácie okolím prihliadli na dôvody, ktoré viedli Krajský súd v Trenčíne k oslobodeniu žalobcu spod obžaloby, a zároveň aj na samotné konanie žalobcu, ktorým k vzniku nemajetkovej ujmy prispel. Išlo o okolnosti, ktoré mali nepochybne vplyv na intenzitu žalobcom tvrdenej ujmy (znižovali jej intenzitu) a ktoré možno zahrnúť pod okolnosti, za ktorých došlo k nemajetkovej ujme. Z uvedeného je zrejmé, že odvolací súd (rovnako aj súd prvej inštancie) pri úvahe o primeranosti zadosťučinenia vo forme samotného konštatovania porušenia práva zohľadnil také okolnosti, ktoré boli pre rozhodnutie podstatné, a ktoré zákon č. 514/2003 Z. z. výslovne v ustanovení § 17 ods. 3 písm. b) predpokladá. Rozhodnutie odvolacieho súdu (rovnako súdu prvej inštancie) v súvislosti s posúdením kritérií vyplývajúcich z vyššie citovaného zákonného ustanovenia, treba preto považovať za správne.

24. Dovolací súd pre úplnosť dodáva, že aj základné úvahy súdu prvej inštancie, ktoré boli podkladom pre jeho záver o primeranosti zadosťučinenia vo forme samotného konštatovania porušenia práva, s ktorými sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil, sú preskúmateľné a nemožno ich považovať za zjavne svojvoľné, a že výsledkom týchto úvah bolo určenie takej formy zadosťučinenia, ktorá vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu, nie je zjavne neprimeraná.

25. So zreteľom na vyššie uvedené dôvody, najvyšší súd dovolanie žalobcu v časti, v ktorej potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku zamietajúcom návrh o náhradu nemajetkovej ujmy, podľa § 448 C. s. p. zamietol.

26. O náhrade trov dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 C. s. p. tak, že žalovanej ich náhradu nepriznal, lebo žalovanej žiadne preukázané trovy dovolacieho konania nevznikli.

27. Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.